

Senad BEGOVIĆ

JU Centar za kulturu Tuzla, Bosna i Hercegovina

vucko.begovic@gmail.com; rukovodilacdommladih@centarzakulturutuzla.ba

1.04 *Stručni rad/Professional article*

UDK/UDC: 94:28-747:347.235.11(497.6 Tuzla)"1889/1901"

Primljeno/Received: 16. 06. 2026.

Prihvaćeno/Accepted: 28. 07. 2026.

VAKUFI U GRUNTOVNIM KNJIGAMA KATASTARSKE OPŠTINE TUZLA (1889-1901)

Apstrakt: U radu se analiziraju prvi zemljišnoknjižni upisi nastali 1889. godine pri sastavljanju gruntovnice, u procesu katastarskog popisa nekretnina na području Tuzle (zemljišne knjige sa oznakama katastarske opštine Tuzla I, II, III i IV). Obrađeno je 35 zemljišnoknjižnih uložaka koji se odnose na vakufsku imovinu, od ukupno 2.012 zemljišnoknjižnih uložaka katastarske opštine Tuzla. Uvodni dio daje opšti pregled historijskih prilika i položaja Bosne i Hercegovine s kraja XIX stoljeća, te je opisan tapijski sistem kao način evidencije osmanske uprave i katastarski sistem kao novi način zemljišnoknjižne evidencije. Jedan dio rada se odnosi na historijat i genezu tuzlanskih mahala, od XVI do kraja XIX stoljeća. Glavni dio rada donosi sadržaje A, B i C listova – Posjedovnice, Vlastovnice i Teretovnice, unutar kojih su sadržani svi elementi nosioca prava vlasništva na predmetnim nekretninama.

Istraživanje predmetne teme se temeljilo na primjeni historijske, komparativne i analitičke metode, uz sistematsku obradu zemljišnoknjižnih uložaka, važećih pravnih propisa i relevantne historiografske literature. Posebna pažnja posvećena je odnosu između osmanskog tapijskog sistema i austrougarskog katastra i gruntovnice, kao i analizi sadržaja A, B i C listova zemljišnoknjižnih uložaka, koji omogućavaju praćenje vlasništva, pravne prirode nekretnina i kasnijih promjena nastalih primjenom propisa o nacionalizaciji.

Rezultati istraživanja pokazuju da su zemljišne knjige iz 1889. godine pouzdan i sadržajno izuzetno vrijedan historijski izvor za rekonstrukciju razvoja vakufske imovine u Tuzli. Analizom je utvrđeno da su brojni vakufi evidentirani kao vlasnici nekretnina različite namjene, dok su kasniji upisi omogućili precizno praćenje posljedica agrarne reforme, eksproprijacije i nacionalizacije na vakufsku imovinu. Istovremeno, zemljišne knjige pružaju dragocjene podatke o urbanom razvoju grada, prostornom rasporedu mahala i evoluciji vlasničkih odnosa od osmanskog do socijalističkog perioda.

Rad potvrđuje da zemljišnoknjižna građa predstavlja izvor prvog reda za istraživanje pravne historije, historije vakufa i urbanog razvoja Bosne i

Hercegovine te ukazuje na potrebu njenog sistematskog korištenja u budućim historiografskim, pravnim i interdisciplinarnim istraživanjima.

Ključne riječi: *Vakufska imovina, katastarska opština Tuzla I, II, III i IV, tapijski sistem, katastarski sistem, Gruntovnički zakon 1884. godina, zemljišnoknjižni ured, tuzlanske mahale.*

WAQFS IN THE LAND REGISTRY BOOKS OF THE CADASTRAL MUNICIPALITY OF TUZLA (1889-1901)

Abstract: *This paper analyzes the first land registry entries from 1889, created during the compilation of the land register (gruntovnica) within the process of the cadastral land survey in the Tuzla area (land register books designated as Cadastral Municipality Tuzla I, II, III, and IV). A total of 35 land registry folios (zemljišnoknjižni ulošci) relating to waqf property were processed, out of a total of 2,012 land registry folios for the Cadastral Municipality of Tuzla. The introductory section provides a general overview of the historical circumstances and the status of Bosnia and Herzegovina at the end of the 19th century, describing the tapu system as the Ottoman administration's method of land registration, and the cadastral system as the new method of land registry. One section of the paper focuses on the history and genesis of Tuzla's mahalas (quarters/neighborhoods) from the 16th to the late 19th century. The main body of the paper presents the contents of the A, B, and C sheets-namely, the Property Register (Posjedovnica), the Ownership Register (Vlastovnica), and the Encumbrances Register (Teretovnica)-which contain all elements regarding the holders of property rights over the real estate in question.*

The research on this subject was based on the application of historical, comparative, and analytical methods, accompanied by a systematic analysis of the land registry folios, applicable legal regulations, and relevant historiographical literature. Particular attention was paid to the relationship between the Ottoman tapu system and the Austro-Hungarian cadastre and land registry, as well as to the analysis of the contents of the A, B, and C sheets of the land registry folios, which allow for the tracking of ownership, the legal nature of the real properties, and subsequent changes arising from the implementation of nationalization regulations.

The research findings indicate that the land register books from 1889 represent a reliable and highly valuable historical source for reconstructing the development of waqfs property in Tuzla. The analysis reveals that numerous vakufs were recorded as owners of properties with various uses, while subsequent entries enable precise tracking of the impacts of agrarian reform, expropriation, and nationalization on waqfs property. Concurrently, the land registers provide valuable data on the urban development of the city, the spatial layout of its

mahalas, and the evolution of property relations from the Ottoman to the socialist period.

The paper confirms that land registry records represent a primary source for the study of legal history, the history of waqfs, and the urban development of Bosnia and Herzegovina, highlighting the need for their systematic utilization in future historiographical, legal, and interdisciplinary research.

Key words: *Waqfs property, Cadastral Municipality of Tuzla I, II, III, and IV, tapu system, cadastral system, Land Registry Act of 1884, land registry office, Tuzla mahalas.*

Uvod

Austrougarska okupacija Bosne i Hercegovine značila je veliku historijsku prekretnicu, koja je bila ne samo političke nego i socijalno-ekonomske i uopšte kulturno-civilizacijske prirode. Nakon više od četiri stoljeća Bosanski ejalet kao upravno-teritorijalna jedinica je bila sastavnim dijelom Osmanskog Carstva, te je odlukom Berlinskog kongresa 1878. godine ušla u sastavu Austro-Ugarske Monarhije. Osnovni međunarodno-pravni akti koji su određivali njen položaj bili su član XXV Berlinskog kongresa i Carigradska konvencija.¹ Period austrougarske vladavine Bosnom i Hercegovinom, iako relativno kratak, svega četiri decenije (1878-1918), predstavlja jedan od najznačajnijih perioda u novijoj ekonomskoj, političkoj i kulturnoj historiji Bosne i Hercegovine. To je vrijeme dubokih unutrašnjih ekonomskih, psihosocijalnih, političkih i kulturnih previranja i promjena.² Bosna i Hercegovina je doživjela ogromnu promjenu, te je iz stoljetnog orijentalnog političko-kulturnog civilizacijskog kruga, koji je trajao preko četiri stoljeća, prešla u zapadno-europski civilizacijski sistem. Promjene su se ogledale, između ostalog, i u pitanju vlasništva nad zemljom i nekretninama, te načinu njihove evidencije, upotrebe i, u konačnici, pokušaju rješavanja agrarnog pitanja, koje je, između ostalog, i poslužio austrougarskoj diplomatiji kao opravdanje za privremenu okupaciju 1878. godine, a kasnije 1908. i aneksije Bosne i Hercegovine. Politika ministra vanjskih poslova Andrassy-a prema upravi Osmanskog Carstva bila je kritika propuštanja rješavanja agrarnog pitanja u Bosanskom ejaletu, što je predstavljalo (...) *osnovni izvor periodičkih nemira, koji su potresali ove pokrajine, problem pun smetnji u jednoj sredini, gdje je pučanstvo razdirano vjerskom mržnjom i socijalnim jalom* i u isti mah preporučio svoju zemlju kao onu snažnu i nepristrasnu snagu koja je u stanju da sredi

¹ Mustafa Imamović, *Pravni položaj i unutrašnjo-politički razvitak Bosne i Hercegovine od 1878. do 1914. godine*, Sarajevo 1997, 12. (dalje: M. Imamović, *Pravni položaj*).

² M. Imamović, *Pravni položaj*, 5.

prilike.³ Vojna okupacija koje je uslijedila, te proglas cara Franca Josipa od 28. jula 1878. godine u kojem je proklamovano da se (...) *vaši zakoni i uređenja neće proizvoljno ukinuti, vaši običaji i navike poštovati i da se ništa silom neće mijenjati bez zrelog prosuđivanja što vam treba. Stari zakoni će vrijediti sve dotle dok novi ne budu doneseni (...)*⁴ Nova austrougarska vlast je zadržala zatečeno stanje u oblasti agrarnih odnosa, preuzela cjelokupno osmansko zakonodavstvo, te ga provodila tačnije nego bivša osmanska vlast. Može se reći da su zakonske odredbe Ramazanskog zakonika i Saferske naredbe bile primjenjivane tek od okupacije, u okviru novog državno-pravnog okvira. Bosna i Hercegovina je prije okupacije bila zaostala agrarna zemlja, sa izrazitim težištem na stočarstvu, u kojoj se preko 90% stanovništva bavilo poljoprivredom, uključujući tu i mnoge stanovnike pedesetak gradskih naselja.⁵ Agrarno pitanje se nalazilo u središtu bosanskohercegovačkih socijalnih, nacionalnih i političkih previranja u toku čitavog 19. i prve decenije 20. stoljeća. S tim u vezi potrebno je istaknuti elementarne karakteristike sistema evidentiranja nekretnina u osmanskom periodu (1463-1878).

Čiro Truhelka je početkom XX stoljeća, shvatajući značaj institucije vakufa, posebno u okviru rješavanja agrarnog pitanja obradio historijat i instituciju vakufa u tekstu *Historička podloga agrarnog pitanja u Bosni*“, Sarajevo 1915. godine. Truhelka pojašnjava terminologiju i ističe „osobitu važnost u islamskom svijetu imala je zemlja, koja se zvala erazi mevkufe, to će reći vakufska zemlja. Vakuf je zaklada, što bi ju pojedinac za sva vremena dodijelio u dobrotvorne, većinom religiozne svrhe, a odnosni dokumenat – vakufnama – sastavio bi pred šerijatskim sudom te bis e imetak, koji je bio objektom vakufa, predao u ruke imenovanom muteveliji – staratelju - koji je njime imao strogo po ustanovama vakufname upravljati.“⁶

Vakuf predstavlja imovinu koja je voljom njenog vlasnika izdvojena iz prometa (njegova vlasništva) i čija se korist ili prihod daje u tačno utvrđene dobrotvorne svrhe koje su u skladu sa islamskim učenjem. Vakif (dobrotvor, utemeljitelj, zadužbinar, legator zakladatelj) je osoba koja zavješta ili uvakufљуje svoju imovinu ili jedan njen dio. Vakufnama (knjiga, povelja, zakladnica) je dokument o uvakufljenju kojim se određuje promet, svrha i način upravljanja

³ Ferdo Hauptmann, *Privreda i društvo Bosne i Hercegovine u doba austrougarske vladavine (1878-1918)*, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Posebna izdanja, Knjiga LXXIX, Odjeljenje društvenih nauka, knjiga 18, Prilozi za istoriju Bosne i Hercegovine, Sarajevo 1987, 139. (dalje: F. Hauptmann, *Privreda i društvo BiH*).

⁴ Isto.

⁵ Dževad Juzbašić, *Politika i privreda u Bosni i Hercegovini u pod austrougarskom upravom*, ANUBiH, Posebna izdanja CXVI, 35, Neke karakteristike privrednog razvitka Bosne i Hercegovine u periodu od 1878. do 1914. godine, Sarajevo 2002, 141.

⁶ Čiro Truhelka, *Historička podloga agrarnog pitanja u Bosni, Separatni otisak iz Glasnika Zemaljskoj muzeja, u Bosni i Hercegovini 1915*, Zemaljska štamparija, Sarajevo 1915.

vakufskom imovinom.⁷ Vakufska imovina je igrala veoma značajnu ulogu i u razvoju gradskih naselja u osmanskome periodu u Bosni i Hercegovini. Posebno je velika uloga vakufa bila u XV i XVI stoljeću kada su i nastali najveći vakufi.⁸ Za osmanski period kao primarni historijski izvori za izučavanje vakufa najznačajnije su *vakufname*, kojih je sačuvan mali broj u odnosu na broj osnovanih vakufa. Osim njih veliki broj podataka je sačuvan u defterima – katastarskim popisima, koji sadrže podatke o vakufima u urbanim naseljima.

Sadržaj zemljišne knjige kao historijskog izvora na području grada Tuzle, u drugoj polovini XX stoljeća, prvi je u svojim istraživanjima koristio prof. Šaban Hodžić u prilogu “Vakufnama tuzlanske dobrotvorke (vakife) Tahirehanume Tuzlić”.⁹ Osim njega, Adem Handžić je za potrebe izrade monografije *Tuzla i njena okolina u XVI vijeku* konsultovao zemljišne knjige katastarske opštine Tuzla, kako bi opisao genezu nastanka naselja u Tuzli i okolnih sela (npr. Dragodol, Pločnik, Kužići, Donja Lipnica i dr), prvenstveno koristeći podatke koji su sadržani u A listu (posjedovnici) – oznaka, površina i pravni narav parcele.¹⁰ Hamdija Kreševljaković je 1941. godine u nauci obradio *Turalibegov vakuf u Tuzli, prilog povijesti XVI stoljeća*.¹¹ Nekoliko godina poslije (1944. godine) Alija Bejtić je objavio rad *Uloga vakufa u izgradnji i razvitku naših gradova*.¹²

U novijoj bosanskohercegovačkoj historiografiji primjetan je porast interesa za ovu temu. Rezultat tog interesa ogleda se u organizaciji naučnih skupova i publikovanju naučnih priloga, monografija i studija. Za vakufsku imovinu u Bosni i Hercegovini (pojmovi, definicije, historijat i perspektive) potrebno je istaknuti naučni skup u Sarajevu od 22. juna 2011. godine, *Vakufi u Bosni i Hercegovini* i publikovanje istoimenog zbornika radova u izdanju Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini i Vakufske direkcije Sarajevo. O ulozi Turali-bega u razvoju Tuzle objavljena su tri naučna priloga: Rusmir Djedović, *O urbanom razvoju Tuzle*; Kemal Bašić, *Turali-beg i njegov vakuf*; Izet Šabotić, *Uzurpacija nekretnina Turali-begova vakufa u Tuzli*.¹³ Vrijedi istaknuti i dvotomnu monografiju *Monografija tuzlanskih vakufa* objavljene 2017. i 2018.

⁷ Mehmedalija Hadžić, *Vakufi i vakufname – definicija i implementacija*, *Zbornik radova Vakufi u Bosni i Hercegovini*, Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini/Vakufska direkcija Sarajevo 2011, 15.

⁸ Behija Zlatar, *Značaj izvora za izučavanje historije institucije vakufa*, *Zbornik radova Vakufi u Bosni i Hercegovini*, Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini/Vakufska direkcija Sarajevo 2011, 19.

⁹ Šaban Hodžić, *Vakufnama dobrotvorke (vakife) Tahirehanume Tuzlić*, *Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne/Bulletin de muse*, Tome IV, Tuzla 1960.

¹⁰ Adem Handžić, *Tuzla i njena okolina u XVI vijeku*, Svjetlost, Sarajevo 1975.

¹¹ Hamdija Kreševljaković, *Turalibegov vakuf u Tuzli, prilog povijesti XVI stoljeća*, Državna štamparija, Sarajevo 1941.

¹² Alija Bejtić, „Uloga vakufa u izgradnji i razvitku naših gradova”, *Kalendar Narodna uzdanica za 1944. godinu*.

¹³ *Zbornik radova o vakufima*, Mukate vakufi u Bosni i Hercegovini (Sarajevo, 13.6.2012); *Vakufi u Banja Luci* (Banja Luka, 15.6.2012); *Turali-begov vakuf u Tuzli* (Tuzla, 14.6.2012), Sarajevo 2012.

u koautorstvu Elmedina Avdibašića i Dženana Rahmanovića, koje donose katastarske, historijske, geografske i druge značajne podatke o vakufskim nekretninama u katastarskim opštinama uže i šire okoline grada Tuzle.

Tapijski sistem

Tapijski sistem je uveden paralelno sa osmanskim osvajanjem Makedonije, Srbije, Bosne i Hercegovine i dijela Crne Gore. Sistem tapija i deftera (knjige tapija) je u toku osmanske vladavine bio strogo centralizovan. Svi podaci o nepokretnostima sadržani u tapiji evidentirani su u tzv. defterhanama (uredima u kojima su vođene knjige tapija). Defteri sa istovjetnim podacima vođeni su po tadašnjim sandžacima, a svi podaci o nepokretnostima sa čitave teritorije tadašnje osmanske države vođeni su u centralnoj carigradskoj defterhani.¹⁴ Sandžački defteri su u početku imali tugru (sultanov monogram), invokaciju i datum. Dalje su sadržavali upise nepokretnosti sultana (rudnici, solane, kamenolomi i sl.) beglerbega, sandžakbega i ostalih državnih funkcionera. Osim navedenih nekretnina u defterima su još bili evidentirani baštine, čifluci, vojničke baštine, filurdžijska i prazna zemljišta.¹⁵

Osmansko carstvo je u cilju agrarne reforme pristupilo reformi zakonodavstva i revizije deftera (zemljišnih popisnih evidencija). Tako je nakon Ramazanskog zakonika 1858. godine, doneseno nekoliko zakona koji su imali za cilj uređenje ove oblasti (*Zakon o tapijskim ispravama, Zakon o tapijskim ispravama vakufskog zemljištva, Zakon o slobodnom vlasništvu na nekretninama*). Po navedenim zakonima o tapijama, svaki titular prava na nekretninama je morao posjedovati tapiju kao dokaz o vrsti i obimu svog prava. Postupak izdavanja tapija bio je veoma spor i komplikovan. Ukoliko je imalac tapije htio otuđiti svoju nekretninu, morao je pred lokalnim organom uprave u prisustvu pribavioca nekretnine, sastaviti ispravu o otuđenju, platiti takse i predati lokalnom organu uprave na staru tapiju. Pribaviocu nekretnine izdavana je privremena tapija na osnovu koje je mogao ući u posjed stečene nekretnine. Stara tapija je zajedno sa ispravom o otuđivanju i dokazom o plaćenim taksama, upućivana u Centralnu carigradsku *defterhanu*, gdje je odlagana. Istovremeno sastavljena je nova stalna tapija (*tugrali tapija*) i zavedena u defter, koja je putem lokalnog organa uprave upućivana pribaviocu nekretnine. Stalna tapija je sadržavala tugru, podatke o mjestu u kome se nekretnina nalazi, o granicama zemljišta, površini i titularu prava, kao i o samom pravu na nekretnine. Osmanske tapije za osnovu nisu imale detaljan premjer zemljišta. Osim toga, površine zemljišta su označavane približno u dunumima, a granice posjeda su opisivane

¹⁴ Vladimir Lukić, Mustafa Begić, Jasmin Imamović, *Teorijski i praktični Komentar zakona o premjeru i katastru nekretnina*, SID „STRUKA“ Sarajevo 1991, 6.

¹⁵ Jasmin Imamović, *Geodetski glasnik*, Savez geodetskih inženjera i geometara Bosne i Hercegovine, br. 24, juni, Sarajevo 1987, 52-56. (dalje: J. Imamović, *Geodetski glasnik*).

površno.¹⁶ Kao jedan od nedostataka tapijskog sistema je i približno označavanje granica, npr. *s jedne strane potok, s druge šuma*. Katastar zemljišta koje je uspostavila austrougarska uprava imao je ekonomsku, fiskalnu, pravnu i vojnu namjenu, a dijelom je služio i za naučna istraživanja.¹⁷

Ramazanski zakonik od 3. maja 1858. godine razvrstao je pet kategorija zemljišta.¹⁸ Prvu kategoriju predstavljao je mulk, koji je obuhvatao kuću, okućnicu i pola dunuma zemljišta. Vlasnik je mulkom mogao slobodno raspolagati. Druga kategorija zemljišta bila je erazi mirija – državna zemlja. U treću kategoriju predstavljala su vakufska zemljišta¹⁹, a četvrtu ispasišta i šume za opštu upotrebu,²⁰ i peta kategorija²¹ – puste zemlje.²² Uspostavom gruntovnih knjiga prema Gruntovničkom zakonu za Bosnu i Hercegovinu iz 1884. godine, napušten je tapijski sistem evidentiranja nekretnina, ali su vlasnički odnosi uređivani i dalje prema pravnoj kodifikaciji Ramazanskog zakonika iz perioda osmanske uprave.²³

Sistem katastra

Uspostava katastra je bio preduslov za svaku agrarnu promjenu. Osmanska vlast u Bosanskom ejaletu nije posjedovala katastar. On je izgrađen nakon okupacije 1878. godine u relativno kratkom roku, do 1885. godine, a gruntovnim zakonom iz 1884. godine položen je temelj za kodifikaciju agrarnih odnosa. Kmetovsko selište je u tom sklopu postalo predmet gruntovnog spisa, posebna jedinica privrednog i pravnog karaktera, što do tada nije bilo, jer se selište ranije shvaćalo kao nepromjenjiv i jednostrano neraskidiv sklop parcela.²⁴ Kmetovsko selište je upisano u predmetnim zemljišnoknjižnim ulošcima u dva upisa. Prvo je kmetovsko selište Divković, a drugo Marinović.

Za sastavljanje gruntovnih knjiga tačno je ustanovljeno vlasništvo svake parcele i tom su prilikom kmetovi – uz gotovo redovito manjkavi interes aga – prijavili kao sastavni dio svog kmetovskog selišta sve što nije bilo begluk ili agino zemljište dato samo u obični zakup. Kmet je shvatao važnost te gruntovne operacije za osiguranje svog selišta, te zbog nezainteresovanosti age prijavio kao dio svog selišta čak i parcele koje nikada dotle nije uživao ili koristio se njima kao dijelom svog selišta.²⁵ Ovo je posebno vidljivo u dijelovima Bosne i

¹⁶ Mustafa Begić, *Zemljovlasnici Bosne*, Sarajevo 1997, 215-216.

¹⁷ *Isto*, 216.

¹⁸ M. Imamović, *Pravni položaj*, 52.

¹⁹ U zakoniku definisano kao: kat. zemljišta crkveno-zakladna tj. zemljišta pripadajuća zakladam ili zavodom (*mevkufe*).

²⁰ U zakoniku definisano kao: kat. obćoj porabi prepuštena zemljišta (*metruke*).

²¹ U zakoniku definisano kao: kat. zemljišta puta (*mevat*).

²² J. Imamović, *Geodetski glasnik*, 53.

²³ Vidi više: M. Imamović, *Pravni položaj*, 49-58.

²⁴ F. Hauptman, *Privreda i društvo BiH*, 146.

²⁵ *Isto*.

Hercegovine koja su se tradicionalno bavila poljoprivrednom djelatnošću. U Tuzli, kako je već navedeno evidentirana su samo dva, iz razloga što je Tuzli zbog svog rudnog bogatstva namijenjena sudbina industrijskog centra sjeveroistočne Bosne.

Do 1908. godine gruntovne su knjige za čitavu Bosnu i Hercegovinu bile završene. No, uprkos katastarskoj procjeni zemljišta i gruntovnih knjiga, do 1906. godine nije došlo ni do modernizacije osnovnog državnog poreza, desetine, niti se uspjelo nedvosmisleno utvrditi pravo vlasništva nad zemljom. Oboje je u vezi s politikom ministra Kallaya, koji je načelno čuvao i priznavao zatečeno stanje na agrarnom sektoru, iako ga je u praksi korak po korak sistematski mijenjao prije svega time što je u okviru agrarnih odnosa i jednom i drugom partneru dao pravnu sigurnost položaja i vlasništva, odnosno uživanja.²⁶

U procesu uvođenja katastarskog sistema i uspostavljanja gruntovnice u Tuzli do 1889. godine učestvovala su službe Zemaljske vlade predstavljene u tzv. *šematizmu svih oblasti u Bosni i Hercegovini*.²⁷

Na čelu okružne oblasti Donje Tuzle 1884. godine u svojstvu okružnog predstojnika nalazi se Eduard Horowitz.

U austrougarskom upravnom šematizmu za 1885. godinu kao upravitelj okruga evidentiran je vladin savjetnik Anton Vitez Vuković, dok je kotarski upravitelj bio Alfred pl. Wiener.

Godine 1885. godine se kao upravitelj okružja spominje vladin savjetnik Anton Vitez Vuković, dok je kotarski upravitelj bio Alfred pl. Wiener. Okružni mjernik bio je Rudolf Sokal, mjernički pristav Aleksandar Nitribit i mjernički vježbenik Henrik Delaveaux. Načelnik Tuzle bio je Hadži Hašim-aga, a njegovi zamjenici – podnačelnici Živko Crnogorčević, Muhamed-aga.

Prema izvještaju Bosnischer Botte u okružnoj oblasti Donja Tuzla za 1889. godinu, evidentirani su kao okružni upravitelji: vladin savjetnik: Anton Vuković, vit. okružni mjernik Franjo Mihanović, pl. mjernici: Franjo Bartl, Viljem Prawener, mjernički pristavi: Rihard Ruscher, Anton Niedzielski, mjesnički vježbenik, Franjo Straub.

Tuzlanske mahale

Postojanje prvih mahala u Tuzli je zabilježeno u prvoj polovini XVI stoljeća. Od malene kršćanske varošice, nakon osmanskih osvajanja i stabilizacije prilika kada se od 1533. do 1548. godine uvećalo stanovništvo Tuzle, koja je u tom periodu doživjela izmjenu fizionomije - nastale su nove muslimanske mahale i to: Džamijska mahala, Timur-hodžina mahala, Isa-begova mahala, Mahala hisarije Ferhada, sina Ahmedova i Mahala subaše Alije. Tuzla je sa povećanim brojem kršćanskog i muslimanskog stanovništva dobila status

²⁶ F. Hauptman, *Privreda i društvo BiH*, 146.

²⁷ *Bošnjak*, kalendar za proste godine od 1884. do 1889. godine, Zemaljska štamparija, Sarajevo.

kasabe.²⁸ Navedene mahale, odnosno njihovi nazivi su već nestali u drugoj polovini XVI stoljeća, te ne postoje nikakvi dokazi o bližim lokacijama tih mahala.²⁹ Osim navedenih mahala zabilježeno je i postojanje kršćanskog džemata Varoš. Do kraja XVI vijeka u kasabi se razvilo osam muslimanskih mahala, uz razvijenu kršćansku varoš okupljenu oko crkve. Handžić, osim Atik mahale, navodi postojanje četiri mahale na desnoj strani Jale: Sagraččije Murge, Mustafe džindije, Turali-begova i Malkoča džindije, a na lijevoj strani razvile su se: Mehmed-agina, Osmana ćehajina i Mosnička mahala.³⁰ Krajem XVI stoljeća, definitivno je utvrđeno postojanje sljedećih mahala: Atik mahala (ranije Džamijska mahala, Mahala časne stare džamije odnosno Stara mahala ili Gradska mahala); Hadži Hasanova mahala (naziva se i Čaršijska džamija); Mehmed agina mahala (nekadašnja Timur-hodžina mahala, kasnije Mahala Mehmed-agine džamije ili Jalska mahala); Mahala Sagraččije Murge³¹ (Mahala časne džamije); Turali-begova mahala³² (Poljska mahala, Mahala mesdžida pokojnog Turali-bega); Mahala Osmana ćehaje (Mahala mesdžida Osmana ćehaje, Kethoda = ćehaja mahala ili Mahala Donje Brdo); Mahala Mosnik; Mahala Malkoča, Džindije (Mahala Malkoča džindije - Hadži Duraka); Mahala Mustafe džindije (Mahala časne džamije Mustafe džindije, Džindijska mahala); Varoš – kršćanski džemat. Dalje u XVII stoljeću je obnovljena Čaršijska mahala i nastale su četiri manje mahale: Tušanj, Dželalina ili Mejdanska mahala, Kosundže Osman begova mahala i Arslan-agina mahala (Vikalijaska).³³

Ambrozije Benković donosi naziv mahala 1750. godine: Atik, Turalibeg, Džindić, Jala, Kjosendž, Kethoda, Vaiz, Arslan-aga, Mukčijan i Tušanj. Neke su dobile ime po svojem istaknutom stanovniku: vaiz = propovjednik, kosendži = bubnjar,³⁴ kethida = ekonom, majordom.³⁵

U zemljišnim knjigama iz 1889. godine evidentirane su mahale i naselja abecednim redom kako slijedi: Atik mahala, Bare, Brđani, Čaršija, Čethoda, Ciganluk, Čosendže, Dolovi, Drežnik, Džedit mahala, Frölichova ulica, Gradovrh, Jalska mahala, Kula, Mahala Tušanj, Mandići, Moluhe, Mosnik,

²⁸ Adem Handžić, *Tuzla i njena okolina u XVI vijeku*, Svjetlost, Sarajevo 1976, 173. (dalje: A. Handžić, *Tuzla i njena okolina*).

²⁹ A. Handžić, *Tuzla i njena okolina*, 176.

³⁰ Isto, 180.

³¹ Mahala je dobila naziv po naseljenim sagrađijama (sagraččijama), koji su se bavili preradom kože.

³² Mahala je dobila naziv po vakifu Turali-begu iz XVI stoljeća.

³³ O nastanku i razvoju mahala Tuzle u drugoj polovini XVI i početku XVII stoljeća više u: A. Handžić, *Tuzla i njena okolina*, 176-188.

³⁴ Prema Ademu Handžiću Kosundže Osman-begova mahala je dobila naziv po nadimku Kösündže = ljut, naopak, te smatra pogrešnim naziv "Kosendže mahala". A. Handžić, *Tuzla i njena okolina*, 188.

³⁵ Ambrozije Benković, *Tuzlansko područje, negda i sada, s posebnim obzirom na vjerske prilike (OPUS POSTHUMUM)*, HKD Napredak glavna podružnica Tuzla, Tuzla 2021, 183. (dalje: A. Benković, *Tuzlansko područje, negda i sada*).

Poljska mahala, Potok mahala, Rasovac, Sagrdžijan mahala, Solina, Vaiz mahala i Varoš.

Katastarski planovi koji se koriste u operativnom radu Službe za geodetske i imovinsko pravne poslove Grada Tuzla, sadrže podatke i informacije od značaja za istraživanje urbanističkog razvoja s kraja XIX stoljeća. Naziv mahala je zapisan ćiriličnim pismom, rimskim brojevima od I do XV i one se razlikuju od podjele kakva je zabilježena u zemljišnim knjigama. Na prvom mjestu je Махала Тушањ, drugo i treće mjesto zauzima Махала Загерђијан, zatim slijede Атик, Чаршија, Џиндић, Циганска, Варош, Поље, Јала, Брска, Брдо, Ваиз, Поток и Мосник.

№	Махала Назив
I	Тушањ
II	Загерђијан
III	Загерђијан
IV	Атик
V	Чаршија
VI	Џиндић
VII	Циганска
VIII	Варош
IX	Поље
X	Јала
XI	Брска
XII	Брдо
XIII	Ваиз
XIV	Поток
XV	Мосник

Prilog 1. Popis tuzlanskih mahala prema katastarskom planu (Izvor: Digitalna evidencija Službe za geodetske i imovinsko pravne poslove Grada Tuzla).

Gradska opština Tuzla imala je 1885. godine 1.577 kuća (1.902 stana), 1895. godine 1.920 kuća (2.191 stan) i 1910. godine 2.053 kuće (2.465 stanova). Od 1885. do 1895. godine broj kuća se povećao za 343, a broj stanova za 289. Nakon popisa 1895. godine, od tuzlanskog sreza osnovani su gradski i seoski srez, pa je došlo do promjene teritorijalnog okvira gradskog područja, iz kojeg su isključena četiri okolna sela: Grabovica Turska, Rosovac, Solina i Vršani, koji su 1895. godine imali 216 kuća sa 167 stanova (55 kuća nije nastanjeno). U isto vrijeme, u gradsko područje uvrštena su industrijska naselja Lukavac i Simin-

Han, koji su imali ukupno 77 kuća sa 197 stanova (5 kuća nenastanjenih). Ovom promjenom broj kuća u gradskom području je smanjen za 139, a broj stanova povećan za 30, što pokazuje da su u industrijskim naseljima podizane kuće sa više stanova. Realan prirast kuća od 1895. do 1910. godine iznosio je 227, a stanova 441. U istom razdoblju, broj stanovnika je porastao za 5.084 ili 70, 72%, što znači da je gotovo dvostruko brže rastao broj stanovnika od broja kuća i stanova. U gradu je zbog povećane gustine naseljenosti aktuelizirana stambena izgradnja za smještaj velikog broja doseljenika (činovnici, vojnici, poslovni ljudi, radnici i dr). Uz orijentalni izgled grada nicali su nove „europske“ upravne, poslovne i stambene zgrade, a na periferiji, u industrijskim naseljima živjele su radničke porodice u jednostavno sagrađenim kućama (preko 70 u Kreki, Simin Hanu i Lukavcu), sa više malih stanova i spavaonica za neoženjene radnike. Za razliku od ovih, u najljepšim dijelovima grada podizane su činovničke i oficirske zgrade u pseudobaroknom i pseudorenesansnom stilu. Na taj način se postepeno formirala nova fizionomija grada, u kojoj se miješala autohtona bosanska, orijentalna i europska arhitektura, a njegove četvrti nisu bile samo etnički i vjerski, nego i klasno struktuirane.³⁶

Vakufi u zemljišnim knjigama katastarske opštine Tuzla I, II, III i IV

Zemljišna knjiga je sastavljena od zemljišnoknjižnih uložaka koji sadrže A, B i C list. Svaka pojedinačna zemljišna knjiga sadrži 50 zemljišnoknjižnih uložaka, koji se sukcesivno upisuju za jednu katastarsku opštinu.

A list se naziva *Posjedovnica* u kojoj su upisani sljedeći podaci: broj gruntnog uložka, tekući broj, katastralni broj čestice, oznaka nekretnine, pravna narav, površina (u dunumima i kvadravnim metrima), katastralni čisti prihod i opazka.

B list se naziva *Vlastovnica*, koja sadržava podatke o vlasniku nekretnine upisane u posjedovnici, kao i pravnu narav upisa (tekući broj, upisi – pravna narav i opazka) i sve promjene u smislu prava vlasništva.

C list se naziva *Teretovnica* sadrži upise stvarnih i drugih prava kojima je opterećena nekretnina (založnog prava na nekretninama-hipoteka, zabilježba služnosti puta, druga prava kojima je opterećena nekretnina).

³⁶ A. Benković, *Tuzlansko područje, negda i sada*, 133.

A. Posjedovnica.

Broj gruntovnog uložka: 1998 5377

Tekući broj	Katastarski broj čestice	Oznaka nekretnosti	Pravna naziv	Površina		Katastarski čisti prihod	0
				dužina	širina		
		I.					
1	1/4	grobje "Kalebić"		3	370		
2	1/4	grobje "Kalebić"		3	370		
3	1/4	grobje "Kalebić"		3	370		
4	1/4	grobje "Kalebić"		3	370		
5	1/4	grobje "Kalebić"		3	370		
6	1840/15	grobje "Kalebić"		1	600		
7	1840/1	grobje "Kalebić"		1	570		
8	1840/3	grobje "Kalebić"		1	500		
9	1875	grobje "Kalebić"		1	200		

B. Vlastovnica.

Broj gruntovnog uložka: 1998 5377

Tekući broj	Upisi
	Povodom sastavljanja gruntovnice godine 1899. uknjižen kao vlastni
	u A I označenih nekretnosti:
1	Vakufi: grobnice, stećnici u D. Tuzli
	Vakufi: grobnice, stećnici u D. Tuzli
	Vakufi: grobnice, stećnici u D. Tuzli
	u jedinstvenoj celini
2	DRUŠTVENA SVOJINA

C. Teretovnica.

Broj gruntovnog uložka: 1998 5377

Tekući broj	Upisi	Iznos		Opazka
		broj	iznos	
1	Vakufi: grobnice, stećnici u D. Tuzli	1	1	
2	Vakufi: grobnice, stećnici u D. Tuzli	1	1	
3	Vakufi: grobnice, stećnici u D. Tuzli	1	1	

Prilog 2. Zemljišnoknjižni uložak 1998, A, B i C list (Izvor: Digitalna evidencija Zemljišnoknjižnog ureda Općinskog suda u Tuzli).

Od ukupnoj broja (2.012) zemljišnoknjižnih uložaka katastarske opštine Tuzla I, II, III i IV vakufska imovina je evidentirana u 35 zemljišnoknjižnih uložaka. Prvi upis koji se ponavlja za sve evidentirane nekretnine glasi: *Povodom sastavljanja gruntnice godine 1889 uknjižen je kao vlasnik označenih nekretnina*. Za vakufsku imovinu je posebno zanimljivo da su promjene u vlasničkim odnosima za veći dio uložaka evidentirane, nakon navedene 1889. godine i sredinom '60-ih godina XX stoljeća. Detaljniji sadržaj pojedinačnih zemljišnoknjižnih upisa u nastavku:

- Zemljišnoknjižni uložak broj (dalje u tekstu: Zk.ul.br) 52 *mahala Tušanj – Vakuf Tušanjskog mejtefa u D. Tuzli*, kč.br. 1/131, kuća sa kućištem. Sadržaj Vlastovnice (B list) glasi: *Na osnovu člana 37 Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjiženo je pravo korištenja na parceli broj 1/131 u korist SOPSTVENIKA ZGRADE*. Teretovnica (C list) sadrži identičan upis kao postojeći upis u B listu, sa pečatom *Pravo korišćenja*.
- Zk.ul.br. 115 *Atik mahala – Vakuf medrese u Atik mahali u Donjoj Tuzli*, kč. br. (katastarska čestica 4/100 kuća k.br. 115 sa kućištem i dvorištem površine 200 m², pravne naravi mulk); C list – Teretovnica ne sadrži upis.
- Zk.ul.br. 164 - *Atik mahala – Vakuf mejtefa u Atik mahali u Donjoj Tuzli*, kč. br. 4/79 kuća k.br. 164 sa kućištem i dvorištem, površine 60m² i kč.br. 4/80 šljivik pred mejtefom, površine 220m². Vlastovnica (B list) ovog zk.uloška sadrži pečat sa sadržajem promjene pravne naravi gdje se nekretnine opisane u A listu uknjižuju kao DRUŠTVENA SVOJINA: *Primljeno 6. aprila 1964. DN2426/1964 – Na osnovu rješenja Odjeljenja za finansije Narodnog odobra opštine Tuzla, broj VLN-2164/3 od 13. XI 1959. zemljište opisano u A listu pod I uknjižuje se kao Društvena svojina*. C list – Teretovnica sadrži sljedeći upis: *Primljeno 6. aprila 1964. Dn: 2426/1964. Na osnovu člana 37 Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu opisanom u A listu pod I parcela broj 4/79 pravo korišćenja (zemljišta pod zgradom i zemljišta koje služi za redovnu upotrebu zgrade) u korist: SOPSTVENIKA ZGRADE kao zemljišnoknjižno tijelo II – dok na tom zemljištu postoji zgrada*. Na osnovu člana 38. i 39. *Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu opisanom u A listu pod I pravo korišćenja u korist: Vakuf mejtefa u Atik mahali. Dok nadležni organ ne donese rješenje o predaji zemljište u posjed opštini ili drugom licu*.
- Zk.ul.br. 272 - *Čaršija - Hadži Zulejha rođ. Obralić udova iza Hadži Eminbega Kapetanovića iz Maglaja*, kč.br. 5/191 kuća k.br. 272 sa kućištem i dvorištem u Čaršiji, površine 58m², pravne naravi mulk, i kč.br. 10/32 gradilište u *Jalskoj mahali* površine 270m² pravne

- naravi mulk. Na temelju uručbene isprave od 21. jula 1898. godine uknjižene nekretnine u A listu se prenose na *Vakuf Hadži Zulejhehanume Kapetanović iz Maglaja*. C list – Teretovnica ne sadrži upis.
- Zk.ul.br. 220 – *Jalska mahala* kč.br. 4/444 kuća br. 220 sa kućištem i dvorištem /mejtfeom/ u Jalskoj mahali površine 90m², pravna narav mulk kč.br. 1877 voćar „Potok“ površine 6.100m², pravna narav mulk i kč.br. 2272 šljivik „Vinište“ površine 1.100m², pravna narav mulk upisana kao vlasništvo *Vakuf Vilovića mejtefa u D. Tuzli*. Jedina zabilježena promjena pravnog osnova u vlastovnici, nakon prvog upisa iz 1889. godine je od 10. aprila 1964/DN: 2465/1964 : *Na osnovu rješenja Odjeljenja za finansije Narodnog odbora opštine Tuzla, broj VLN-2164/3 od 13. XI 1959. zemljište opisano u A listu je uknjiženo kao DRUŠTVENA SVOJINA*.
 - Zk.ul.br. 267 kč.br. 10/35 kuća br. 267 sa kućištem i dvorištem, površine 30m², pravna narav mulk/kč.br. 10/44 gradilište sa dućanom s dva ćefenka u Jalskoj mahali površine 15m², pravna narav mulk/kč.br. 10/46 gradilište sa dućanom, površine 30m², pravna narav mulk. Nekretnine upisane u posjedovnici su pripadale prema prvom upisu iz 1889. godine u korist: *Vakuf Hadži Dautbega u Donjoj Tuzli*, da bi kasnijim upisom od 15. aprila 1964. DN: 2540/1964: *Na osnovu rješenja Odjeljenja za finansije Narodnog odbora opštine Tuzla broj VLN-2164/21 upisane kao DRUŠTVENA SVOJINA*.
 - Zk.ul.br. 284 kč.br. 2665/3 mlinište sa mlinom u Draževici, površine 30m², pravna narav mirie. Pravo vlasništva na parceli upisanoj u posjedovnici dijelili su sljedeći suvlasnici: Šemsibeg (sin Hadži Osmanbega) Tuzlić iz Donje Tuzle sa vlasničkim udjelom od 3/7, Ibrahim (sin Osmana) Valjevac iz Donje Tuzle sa vlasničkim udjelom od 2/7, Mehaga (sin Sulejmana) Čilimković iz Donje Tuzle sa vlasničkim udjelom od 1/7 i *Vakuf Potočke džamije u Donjoj Tuzli sa vlasničkim udjelom od 1/7*. Nakon smrti Šemsibega Tuzlića njegov pripadajući dio je na temelju urudžbene isprave od 5. decembra 1893. godine uknjižen na sljedeće suvlasnike: Fatima han. rođena H. Alibegović udova iza Šemsibega Tuzlića sa vlasničkim udjelom od 1/7, Tahira han. rođena Tuzlić udova iza Bećirbega Gradaševića iz Donje Tuzle sa vlasničkim udjelom od 1/7 i Zuhra rođ. Tuzlić udata za H. Muhamedbega Gradaševića sa vlasničkim udjelom od 1/7.
 - Zk.ul.br. 2004 kč.br. 10/132 gradilište sa džamijom u Jalskoj mahali, površine 140m², pravna narav mulk, / kč.br. 5/64 gradilište sa magazom u Čaršiji površine 50m², pravna narav mulk, kč.br. 10/80 groblje Musafirovac, površine 6.350m², pravna narav mulk i 10/131 groblje površine 2.140m², pravna narav mulk, u vlasništvu *Vakufa*

Jalske džamije u Donjoj Tuzli. Prvi sljedeći upis datiran je u januar 26. 1948. godine.

- Zk.ul.br. 2006. kč.br. 14/19 gradilište sa džamijom i šljivikom u Potok mahali, površine 80m², pravna narav mulk; kč.br. 12/66 vrt „Potok“, površine 3.300m², pravna narav mulk; kč.br. 14/18, površine 580m², pravna narav mulk; kč.br. 15/3 oranica „Bašča“, površine 4.290m², pravna narav mulk; 15/17 šljivik „Potok“, površine 850m², pravna narav mulk; kč.br. 15/152 šljivik u „Njivi“ površine 170m², „pravna narav mulk; kč.br. 1889/1 oranica „Vikalj“, površine 4.100m², pravna narav mirie; kč.br. 2671 oranica Luka“ površine 14.170m², pravna narav mirie, u vlasništvu *Vakufa Potočke džamije u D. Tuzli*. Drugi upis sadrži tipski sadržaj pečata: *Primljeno 11. novembra 1964. godine Dn: 5673/1964. Na osnovu rješenja Odjeljenja za finansije Narodnog odbora opštine Tuzla broj VLN: 2164/11, 13, 14, 22, 26 od 13. XI 1959. zemljište opisano u A listu pod I uknjižuje se kao DRUŠTVENA SVOJINA.*“ C list – Teretovnica donosi također tipski sadržaj pečata *Primljeno 11. novembra 1964. Dn: 5673/1964. Na osnovu člana 37. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu opisanom u A listu pod I – na parcele broj 14/19 – 12/125, pravo korišćenja (zemljišta pod zgradom i zemljišta koje služi za redovnu upotrebu zgrade) u korist: SOPSTVENIKA ZGRADE kao zemljišnoknjižno tijelo II, III i IV dok na tom zemljištu postoji zgrada. Na osnovu člana 38. i 39. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu opisanom u A listu pod I pravo korišćenja u korist: Vakuf Potočke džamije u Tuzli, dok nadležni organ ne donese rješenje o predaji zemljišta u posjed opštini ili drugom licu.*
- Zk.ul.br. 2004. kč.br. gradilište sa džamijom u Jalskoj mahali, površine 140m², pravna narav mulk; kč.br. 5/64 gradilište sa magazom u Čaršiji, površine 50m², pravna narav mulk; kč.br. 10/80, groblje „Musafirovac“ površine 6.350m², pravna narav mulk; kč.br. groblje, površine 2.140m², pravna narav mulk; kč.br. 1403, oranica „Ovsište“ površine 5.900m², pravna narav mirie; kč.br. 1406/1 oranica „Ovsište“, površine 23.900m², pravna narav mirie; kč.br. 1406/2 šikara „Ovsište“ površine 3.840m², pravna narav mirie; kč.br. 1407/1 oranica „Ovsište“ površine 14.800m², pravna narav mirie; kč.br. 1407/2 šikara „Ovsište“ površine 2.800m², pravna narav mirie, kč.br. 1411, šuma „Luka“ površine 2.570m², pravna narav mirie; kč.br. 1412, oranica „Luka“ površine 17.280m², pravna narav mirie; kč.br. 1463/1 oranica „Gojtinovac gornji“, površine 16.450m², pravna narav mirie; kč.br. 1463/2, oranica „Gojtinovac donji“ površine 6.050m², pravna narav mirie; kč.br. 1703/1 oranica „Lihovo“, površine 19.800m², pravna narav mirie; kč.br. 1704/1

šuma „Lihovo“ površine 5.400m², pravna narav mirie; kč.br. 1721/1 oranica „Vrabče“ površine 17.800m², pravna narav mirie; kč.br. 1721/2 šikara „Vrabče“, površine 3.210m², pravna narav mirie; oranica „Palučak“ površine 3.400m², pravna narav mirie; kč.br. 2649, oranica „Zmijanica i Duga njiva“, površine 9.750m², pravna narav mirie; kč.br. 2713, površine 2.800m², pravna narav mirie. B list – Vlastovnica sadrži upis prema kojem su nekretnine u A listu upisane u vlasništvo *Vakufa Jalske džamije u D. Tuzli*. Drugi upis sadrži sljedeću zabilježbu: *Primljeno: 26. januara 1948. Dn. 117/48 (Arik broj 38/48 Grad. Agr. Komisija Tuzla), Zabilježuje se da su eksproprisane po Zakonu o agrarnoj reformi i kolonizaciji NRBiH – cijele nekretnine u A I i A II*. Sljedeći upis od 23. augusta 1957. Dn: 1878/57 sadrži brisovnicu zabilježbe ekspropiacionog postupka. Posljednji, treći upis sadrži tipski upis u formi pečata: „*Primljeno 11. novembra 1964. Dn: 5672/1964. Na osnovu rješenja Odjeljenja za finansije Narodnog odbora opštine Tuzla broj VLN: 2164/9-18-21 od 13. XI 1959. zemljište opisano u A listu pod I uknjižuje se kao DRUŠTVENA SVOJINA. Zabilježuje se da se uknjižba pod rednim brojem 1 odnosi samo na zemljišnoknjižno tijelo II (zgrada bez zemljišta). C list – Teretovnica sadrži dva upisa. Prvi se odnosi na rješenje Zemaljskoj zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirodnih rijetkosti u Sarajevu od 10. januara 1951. godine broj 32/51 kojim se zabilježuje da katastarske čestice br. 10/132 i 10/131 upisane i A listu potpadaju pod ograničenja zakona o zaštiti spomenika kulture i prirodnih rijetkosti od 17. aprila 1947. godine (Službeni list NRBiH broj 19 od 30/4 1947. god) Drugi upis se odnosi na zakon o nacionalizaciji: Primljeno: 11. novembra 1964. DN: 5672/1964. Na osnovu člana 37. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu u A listu pod I parcela broj 10/132, 10/131 pravo korišćenja (zemljišta pod zgradom i zemljišta koje služi za redovnu upotrebu zgrade) u korist: SOPSTVENIKA ZGRADE kao zemljišnoknjižno tijelo II, III... – dok na tom zemljištu postoji zgrada. Na osnovu člana 38. i 39. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu opisanom u A listu pod I pravo korišćenja u korist: Vakuf Jalske džamije u Tuzli, dok nadležni organ ne donose rješenje o predaji zemljišta u posjed opštini ili drugom licu.*

- Zk.ul.br. 1997, kč.br. 15/34 gradilište sa džamijom i haremom u Mosničkoj mahali površine 465m², pravna narav mulk; kč.br. 1888/2 oranica „Vikalj“ površine 2.800m², pravna narav mirie, kč.br. 1889/2 oranica „Vikalj“, površine 3.000m², pravna narav mirie. B list vlastovnica sadrži dva upisa. Prvi upis glasi: *Povodom sastavljanja gruntovnice 1889. uknjižen je kao vlasnik nekretnina označenih u A listu u korist: Vakuf Arslan-aga džamije u Tuzli*. Drugi upis je pečat

Odjeljenja za finansije Narodnog odbora: *Primljeno: 10. novembra 1964. Dn: 5665/1964. Na osnovu rješenja odjeljenja za finansije Narodnog odbora opštine Tuzla broj VLN- 2164/14, 22, 26 od 13. XI 1959. zemljišta opisano u A listu pod I uknjižuje se kao DRUŠTVENA SVOJINA. Zabilježuje se da se uknjižba pod rednim brojem 1- odnosi samo na zemljišno knjižno tijelo II (zgrada bez zemljišta). C list – Teretovnica sadrži sljedeći upis: Primljeno: 10. novembra 1964. Dn: 5665/1964. Na osnovu člana 37. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu u A listu pod I parcela broj 15/34 pravo korišćenja (zemljišta pod zgradom i zemljišta koje služi za redovnu upotrebu zgrade) u korist: SOPSTVENIKA ZGRADE kao zemljišnoknjižno tijelo II, III... – dok na tom zemljištu postoji zgrada. Na osnovu člana 38. i 39. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu opisanom u A listu pod I pravo korišćenja u korist: Vakuf Arslan – age džamije u Tuzli, dok nadležni organ ne donose rješenje o predaji zemljišta u posjed opštini ili drugom licu.*

- Zk.ul.br. 2007, kč.br. 1708, oranica „Lipe“, površine 10.640m², pravna narav mirie; B list – Vlastovnica donosi dva upisa od kojih prvi glasi: *Povodom sastavljanja gruntovnice godine 1889. uknjižen je kao vlasnik označenih nekretnina: Vakuf Rahmanovića u D. Tuzli; Drugi upis glasi: Primljeno: 11. novembra 1964. Dn: 5674/1964. Na osnovu rješenja odjeljenja za finansije Narodnog odbora opštine Tuzla broj VLN- 2164/21 od 13. XI 1959. zemljišta opisano u A listu pod I uknjižuje se kao DRUŠTVENA SVOJINA. C list – Teretovnica sadrži sljedeći upis: Primljeno: 11. novembra 1964. Dn: 5674/64 Na osnovu člana 38. i 39. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu opisanom u A listu pod I pravo korišćenja u korist: Vakuf Rahmanovića u Tuzli, dok nadležni organ ne donose rješenje o predaji zemljišta u posjed opštini ili drugom licu.*
- Zk.ul.br. 220, kč.br. 4/444 kuća k.br. 220 sa kućištem i dvorištem /mejtef/ u Jalskoj mahali, površine 90m², pravna narav mulk; kč.br. 1877, voćar „Potok“, površine 6.700m², pravna narav mulk; kč.br. 2272 šljivik „Vinište“ površine 1.100m², pravna narav mulk. B listi Vlastovnica sadrži dva upisa: Prvi upis datira iz 1889. godine: *Povodom sastavljanja gruntovnice 1889. uknjižen je kao vlasnik u A I označenih nekretnina Vakuf Vilovića mejtefa u D. Tuzli. Drugi upis je iz 1964. godine: Primljeno: 10. aprila 1964. Dn. 2465/1964. Na osnovu rješenja Odjeljenja za finansije Narodnog odbora opštine Tuzla broj: VLN 2164/3 od 13. XI 1959. zemljište opisano u A listu pod I uknjižuje se kao DRUŠTVENA SVOJINA. Zabilježuje se da se uknjižba pod rednim brojem 1. odnosi samo na zemljišnoknjižno tijelo II (zgrada bez zemljišta). C list Teretovnica donosi dva upisa:*

- Primljeno: 10. aprila 1964. DN: 2465/1964 Na osnovu člana 37. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu u A listu pod I parcela broj 4/444 pravo korišćenja (zemljišta pod zgradom i zemljišta koje služi za redovnu upotrebu zgrade) u korist: SOPSTVENIKA ZGRADE kao zemljišnoknjižno tijelo II – dok na tom zemljištu postoji zgrada. Drugi upis se odnosi na čl. 38 i 39. Zakona o nacionalizaciji: Primljeno 10.02.1965. DN: 647/65 Na osnovu člana 38. i 39. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu opisanom u A listu pod I pravo korišćenja u korist: Vakuf Vilović mekteba u Tuzli - dok nadležni organ ne donose rješenje o predaji zemljišta u posjed opštini ili drugom licu.
- Zk.ul.br. 2005, kč.br. 940 oranica „Stankina bašča“, površine 13.700m², pravna narav mirie; B list – Vlastovnica sadrži upis: Povodom sastavljanja gruntovnice 1889. uknjižen je kao vlasnik u A I označenih nekretnina: Vakuf Derviš Hanume Muratbegović u D. Tuzli. C list – Teretovnica sadrži zabilježbu sa sljedećim sadržajem: Primljeno 26. oktobra 1931. Dn: 3359/31 Zabilježuje se da nekretnine u AI potpadaju pod propise i ograničenja Zakona o bivšim kmetovskim selištima i stečenim beglucima d 17 V 1928. godine.
 - Zk.ul.br. 1178, kč.br. 12/21 kuća k.br. 1178 sa kućištem /:mejtef/ u Čethoda mahali, površine 30m², pravna narav mulk. B list donosi dva upisa. Prvi upis glasi: Povodom sastavljanja gruntovnice 1889 godine uknjižen je kao vlasnik u A I označenih nekretnina: Vakuf Hadži Dautbega u D. Tuzli. Drugi upis se odnosi na rješenje Odjeljenja za finansije Narodnog odbora opštine Tuzla: Primljeno 9. septembra 1964. Dn: 4460/1964. Na snovu rješenja odjeljenja za finansije Narodnog odbora opštine Tuzla broj VLN – 2164/11 od 13. XI 1959. zemljište opisano u A listu pod I uknjižuje se kao DRUŠTVENA SVOJINA. Zabilježuje se da se uknjižba pod rednim brojem 1 odnosi samo na zemljišnoknjižno tijelo II – (zgrada bez zemljišta). C list – Teretovnica sadrži sljedeći upis: Primljeno: 09. septembra 1964. DN: 4460/1964 Na osnovu člana 37. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu u A listu pod I parcela broj 12/21 pravo korišćenja (zemljišta pod zgradom i zemljišta koje služi za redovnu upotrebu zgrade) u korist: SOPSTVENIKA ZGRADE kao zemljišnoknjižno tijelo II – dok na tom zemljištu postoji zgrada.
 - Zk.ul.br. 1996, kč.br. 1/176 groblje Tušanjско, površine 15.400m², pravna narav mulk. B list – Vlastovnica sadrži dva sljedeća upisa: Povodom sastavljanja gruntovnice 1889. uknjiženi su kao vlasnici u A I označenih nekretnina: 1. Vakuf Amber-Hatun džamije u D. Tuzli i 2. Vakuf Sagrdžijan džamije u Donjoj Tuzli. Drugi upis glasi:

- Primljeno: 10. novembra 1964. Dn: 5664/1964. Dn: Na osnovu rješenja Odjeljenja za finansije Narodnog odbora opštine Tuzla broj VLN 2164/1 od 13. XI 1959. zemljište opisano u A listu pod I uknjižuje se kao DRUŠTVENA SVOJINA. C list Teretovnica sadrži sljedeći upis: Primljeno 10. novembra 1964. DN: 5664/64 Na osnovu člana 38. i 39. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu opisanom u A listu pod I pravo korišćenja u korist: Vakuf Amber Hatun džamije u Tuzli i Vakuf Sagrdžijan džamije u Tuzli sa po $\frac{1}{2}$, dok nadležni organ ne donose rješenje o predaji zemljišta u posjed opštini ili drugom licu.
- Zk.ul.br. 1998, kč.br. 14/14 groblje u Mosničkoj mahali, površine 5.240m², pravna narav mulk, kč.br. 14/16 groblje u Mosničkoj mahali, površine 27.780m², pravna narav mulk, kč.br. 14/17 pašnjak ispod groblja, površine 4.900m², pravna narav mulk. B list Vlastovnica sadrži dva upisa: Povodom sastavljanja gruntnice 1889 uknjiženi su kao vlasnici u A I označenih nekretnina: 1 Vakuf Arslanage džamije u D. Tuzli, Vakuf Potočke džamije u D. Tuzli i Vakuf Vaiz ali eff. Džamije u D. Tuzli na jednake dielove. Drugi upis: Primljeno 11. novembra 1964. Dn: 5667/1964. Na osnovu rješenja Odjeljenja za finansije Narodnog odbora opštine Tuzla broj: VLN 2164/13 od 13. XI 1959. zemljište opisano u A listu pod I uknjižuje se kao DRUŠTVENA SVOJINA. C list – Teretovnica glasi: Primljeno: 11. novembra 1964. Dn: 5667/64 Na osnovu člana 38. i 39. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu opisanom u A listu pod I pravo korišćenja u korist: Vakuf Arslanage džamije u Tuzli, Vakuf Potočke džamije u Tuzli i Vakuf Vaif ali eff. Džamije u Tuzli sa po $\frac{1}{3}$, dok nadležni organ ne donose rješenje o predaji zemljišta u posjed opštini ili drugom licu.
 - Zk.ul.br. 2000, kč.br. B list Vlastovnica sadrži sljedeće upise: Povodom sastavljanja gruntnice godine 1889. uknjižen je kao vlasnik u A I označenih nekretnina: Vakuf Hadži Mahmuta Čate u D. Tuzli. Drugi upis glasi: Primljeno: 11. novembra 1964. Dn: 5668/1964 Na osnovu rješenja Odjeljenja za finansije Narodnog odbora opštine Tuzla broj VLN- 2164/4 od 13. XI 1959. zemljište opisano u A listu pod I uknjižuje se kao: DRUŠTVENA SVOJINA. C list Teretovnica: Primljeno 11. novembra 1964. DN: 5668/1964 64 Na osnovu člana 38. i 39. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu opisanom u A listu pod I pravo korišćenja u korist: Vakuf Hadži Mahmuta Čate, dok nadležni organ ne donose rješenje o predaji zemljišta u posjed opštini ili drugom licu.
 - Zk.u.br. 2001. kč.br. 12/20, gradilište sa džamijom i haremom, površine 2.000m², pravne naravi mulk; kč.br. 1993 oranica „Batva“,

- površine 18.220m², pravna narav mirie; kč.br. 1998, oranica „Dolina“, površine 6.230m², pravna narav mirie; kč.br. 2102, oranica „Dolina“ površine 3.640m², pravna narav mirie; kč.br. 2014, oranica „Dolina“, površine 11.450m², pravna narav mirie; kč.br. 2183, oranica „Luka“ površine 10.900m², pravna narav mirie; kč.br. 2184, oranica „Luka“, površine 7.400m², pravna narav mirie; kč.br. 2188, oranica Ravan, površine 6.010m², pravna narav mirie; kč.br. 2189, oranica „Vakuf“ površine 13.450m², pravna narav mirie; kč.br. 2190, šuma „Njivica“ površine 1.340m², pravna narav mirie; kč.br. 2191, oranica „Njivica“, površine 3.950m², pravna narav mirie; kč.br. 2192, šikara „Njivica“, površine 640m², pravna narav mirie; kč.br. 2201/2 šuma „Ravan“, površine 5.820m², pravna narav mirie; 2217/2 šuma „Luka“, površine 2.780m², pravna narav mirie; kč.br. 2219, oranica „Strana“ površine 4.700m², pravna narav mirie; kč.br. 1994/1, šuma „Batva“ površine 20.530m², pravna narav mirie; kč.br. 2103/13 šuma „Doline“ površine 6.400m², pravna narav mirie; 2103/29 šuma „Doline“ površine 37.500m², pravna narav mirie. Za sve navedene parcele opisane u A listu – Vlastovnici kao vlasnik u B listu – Vlastovnici od 1889. godine upisane je Vakuf Čethoda džamije u Tuzli. C list donosi sljedeće upise: *Primljeno: 16. septembra 1895. br. 12261 civ. Na temelju upravnog ugovora ddo Sarajevo od 30. augusta 1895. i ddo Tuzla od 12. augusta 1895. uknjižuje se pravo zakupa na kat. čest. Broj 1998, 2102 i 2104 u A I – uz uvjete navedene u tačkama I do 10 pomenutog ugovora u korist: Ces. i kralj. vojničke uprave.* U daljnjim upisima sa početka dvadesetih godina XX stoljeća zabilježeno je sljedeće: *Примљено 11. јануара 1922. Г 169/22 На основу наредбе земаљске владе од 13. јануара 1921 бр. 750/II укњижује се пренос под I укњиженог права закупа у корист: Државног епара Краљевине Југославије.* Sljedeći upis glasi: *Primljeno 19. svibnja 1942. Z 697/42 Na temelju okružnice ministarstva pravosuđa i bogoštovlja u Zagrebu od 11. prosinca 1941. broj 90714/1941 promjenjuje se ime vjerovnika pod 2 na: Nezavisna Država Hrvatska.* Posljednji upis glasi: *Primljeno 11. novembr 1964. godine Dn: 5669/1964 Na osnovu člana 37. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu u A listu pod I parcela broj 12/20 pravo korišćenja (zemljišta pod zgradom i zemljišta koje služi za redovnu upotrebu zgrade) u korist: SOPSTVENIKA ZGRADE kao zemljišnoknjižno tijelo II – dok na tom zemljištu postoji zgrada.*
- Zk.ul.br. 2010, kčbr. 13/33 gradilište sa džamijom i haremom, površine 280m², pravna narav mulk; kč.br. 1840/4 oranica „Doc“, površine 18.800m², pravna narav mirie; kč.br. 1984, oranica „Mukata u Batvi“, površine 13.310m², pravna narav mirie. Dva

upisa u B listu – Vlastovnici glase: Povodom sastavljanja gruntnovnice 1889 uknjižen je kao vlasnik u AI i AII označenih nekretnina: Vakuf Vajz džamije u D. Tuzli. Drugi upis: Primljeno 12. novembra 1964. Dn: 5721/1964. Na osnovu rješenja Odjeljenja za finansije Narodnog odbora opštine Tuzla broj VLN-2164/12, 22, 23, od 13. XI 1959. zemljište opisano u A listu pod I uknjižuje se kao DRUŠTVENA SVOJINA. C list – Teretovnica upis: Primljeno 12. novembra 1964. godine Dn: 5721/1964 Na osnovu člana 37. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu u A listu pod I parcela broj 13/33 pravo korišćenja (zemljišta pod zgradom i zemljišta koje služi za redovnu upotrebu zgrade) u korist: SOPSTVENIKA ZGRADE kao zemljišnoknjižno tijelo II – dok na tom zemljištu postoji zgrada. Na osnovu člana 38. i 39. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu opisanom u A listu pod I pravo korišćenja u korist: Vakuf Vajz džamije u Tuzli, dok nadležni organ ne donose rješenje o predaji zemljišta u posjed opštini ili drugom licu.

- Zk.ulbr. 1162, kč.br. 10/73 kuća k.br. 1162 sa kućištem /mejtfe/, površine 50m², pravna narav mulk; kč.br. 10/72 voćar kod mejtfe, površine 160m², pravna narav mulk; Navedene katastarske čestice upisane su u B list – Vlastovnica u povodu sastavljanja gruntnovnice 1889 u korist: Vakuf mejtfe Jalske mahale u D. Tuzli. Drugi upis glasi: Primljeno 09. septembra 1964. Dn: 4448/1964. Na osnovu rješenja Odjeljenja za finansije Narodnog odbora opštine Tuzla broj VLN-2164/9 od 13. XI 1959. zemljište opisano u A listu uknjižuje se kao DRUŠTVENA SVOJINA. C list – Teretovnica glasi: Primljeno 9. septembra 1964. godine Dn: 4448/1964 Na osnovu člana 37 Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu u A listu pod I parcela broj 13/33 pravo korišćenja (zemljišta pod zgradom i zemljišta koje služi za redovnu upotrebu zgrade) u korist: SOPSTVENIKA ZGRADE kao zemljišnoknjižno tijelo II – dok na tom zemljištu postoji zgrada. Na osnovu člana 38. i 39. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu opisanom u A listu pod I pravo korišćenja u korist: Vakuf mejtfe Jalske mahale u Tuzli, dok nadležni organ ne donose rješenje o predaji zemljišta u posjed opštini ili drugom licu.
- Zk.ul.br. 2003, kč.br. 2133/2 oranica „Kojišin dol“ površine 7.800m², pravna narav mirie. B list: Povodom sastavljanja gruntnovnice 1889. uknjižen je kao vlasnik označenih nekretnina: Vakuf Hasanbega Muratbegovića iz D. Tuzle. Drugi upis glasi: Primljeno 11. novembra 1964. Dn: 5671/1964. Na osnovu rješenja Odjeljenja za finansije Narodnog odbora opštine Tuzla broj VLN

- 2164/19 od 13. XI 1959. zemljište opisano u A listu pod I uknjižuje se kao DRUŠTVENA SVOJINA. Sadržaj C lista – Teretovnice: Na osnovu člana 38. i 39. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu opisanom u A listu pod I pravo korišćenja u korist: Vakuf Hasanbega Muratbegovića iz Tuzle, dok nadležni organ ne donose rješenje o predaji zemljišta u posjed opštini ili drugom licu.
- Zk.ul.br. 2008, kč.br. 2/48, gradilište sa džamijom u Sagrdžijan mahali, površine 140m², pravna narav mulk; kč.br. 2/47 groblje kraj džamije, površine 600m², pravna narav mulk; kč.br. 4/586 oranica „Bara“, površine 1.400m², pravna narav mulk; kč.br. 1946 oranica „Luka“ površine 4.500m², pravna narav mirie; kč.br. 1967, oranica „Strana“, površine 4.610m², pravna narav mirie; kč.br. 1975, oranica „Deminac“, površine 3.750m², pravna narav mirie; kč.br. 1977 oranica „Brdo“, površine 15.700m², pravna narav mirie, kč.br. 1978, oranica „Sprečica“, površine 9.810m², pravna narav mirie; kč.br. 1982, oranica „Mukata“, površine 3.500m², pravna narav mirie; kč.br. 1988, šuma „Stublić“, površine 1.100m², pravna narav mirie; kč.br. 1989, oranica „Stublić“, površine 7.900m², pravna narav mirie. B list -Vlastovnica upis: Povodom sastavljanja gruntovnice 1889 uknjižen je kao vlasnik nekretnina u AI i AII označenih nekretnina: Vakuf Sagrdžijan džamije u D. Tuzli. Sljedeći upis glasi: Primljeno: 27. aprila 1960. Dn: 948/1960. Na osnovu rješenja Odjeljenja za finansije Narodnog odbora opštine Tuzla broj VLN 2164/23 od 13. XI 1959. zemljište opisano u A listu pod I uknjižuje se kao DRUŠTVENA SVOJINA. C list Teretovnica sadrži upis: Primljeno: 27. aprila 1960. Dn: 948/60 Na osnovi rješenja N.O.O. Tuzla (o preuzimanju iz posjeda) br. 04/II-4371/1 od 24.03.1960. uknjižuje se pravo korišćenja na zemljištu opisanom u listu A u korist: Opštine Tuzla.
 - Zk.ul.br. 352, kč.br. 5/103 gradilište sa džamijom u Čaršiji, pravna narav mulk; kč.br. 5/204, kuća k.br. 352 sa kućištem u Čaršiji, pravna narav mulk; kč.br. 5/165 gradilište sa dućanom u Čaršiji, pravna narav mulk; kč.br. 5/170, gradilište sa dućanom u Čaršiji, pravna narav mulk; kč.br. 5/308 gradilište sa dućanom od 3 ćefeneka u Čaršiji, pravna narav mulk; kč.br. 5/309 gradilište medju dućanima pravna narav mulk. B list glasi: Povodom sastavljanja gruntovnice u Tuzli 1889. uknjižen je kao vlasnik u AI i AII označenih nekretnina: Vakuf Hadži Hasan džamije u Čaršiji u D. Tuzli. Drugi upis: Primljeno: 22. aprila 1964. Dn: 2697/1964. Na osnovu rješenja Odjeljenja za finansije Narodnog odbora opštine Tuzla od 13. XI 1959. zemljište opisano u A listu pod I uknjižuje se kao DRUŠTVENA SVOJINA. C list Teretovnica: Primljeno: 22. aprila 1964. Dn: 2697/1964. Na osnovu člana 37 Zakona o nacionalizaciji najamnih

zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu u A listu pod I parcela broj 5/103 pravo korišćenja (zemljišta pod zgradom i zemljišta koje služi za redovnu upotrebu zgrade) u korist: SOPSTVENIKA ZGRADE kao zemljišnoknjižno tijelo II – dok na tom zemljištu postoji zgrada.

- Zk.ul.br. 2002, kč.br. 11/15 gradilište sa džamijom i haremom, površine 380m², pravna narav mulk; kč.br. 11/18, groblje „Brdsko“ površine 1.090m², pravna narav mulk; kč.br. 10/191, oranica „Bašča“, površine 2.900m², pravna narav mulk; kč.br. 10/192, oranica „Bašča“, površine 770m², pravna narav mulk; kč.br. 10/335, „vrt do Ragibove kuće“, površine 380, pravna narav mulk; kč.br. 11/39, voćar do Isaj bega, površine 540m², pravna narav mulk; kč.br. 11/63, oranica pod Ilinčicom, površine 1.210m², pravna narav mulk; kč.br. 11/68, šljivik do Valjevca, površine 1.050m², pravna narav mulk; kč.br. 11/105 šuma „Ilinčica“ površine 880m², pravni narav mirie; kč.br. 1680/1 oranica „Doline“ površine 6.300m², pravna narav mirie; 1686/2 oranica „Palučak“, površine 2.750m², pravni narav mirie; kč.br. 1720 oranica „Vrabče“ površine 13.300m², pravna narav mirie; kč.br. 1865 oranica „Paljika“ površine 7.900m², pravna narav mirie; kč.br. 1870, površine 7.400m², pravna narav mirie; B list glasi: *Povodom sastavljanja gruntnice 1889 uknjižen je kao vlasnik u A I i A II i A III označenih nekretnina: Vakuf Ćosendž Osmanbega džamije u D. Tuzli. Drugi upis glasi: Primljeno 26. januara 1948. (Arik broj 38/48, grad. Agrar. Komisija Tuzla) Zabilježuje se da su eksproprisane po Zakonu o agrarnoj reformi i kolonizaciji R.BiH, cijele nekretnine u AI, A II i A III. Posljednji upis glasi: Primljeno: 11. novembra 1964. Dn: 5670/1964. Na osnovu rješenja Odjeljenja za finansije Narodnog odbora opštine Tuzla od 13. XI 1959. VLN.2164/10, 21 zemljište opisano u A listu pod I uknjižuje se kao DRUŠTVENA SVOJINA. C list Teretovnica sadrži sljedeći upis: Primljeno 11. novembra 1964. godine Dn: 5670/1964. Na osnovu člana 37 Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu u A listu pod I parcela broj 1720/2 pravo korišćenja (zemljišta pod zgradom i zemljišta koje služi za redovnu upotrebu zgrade) u korist: SOPSTVENIKA ZGRADE kao zemljišnoknjižno tijelo II – dok na tom zemljištu postoji zgrada. Na osnovu člana 38. i 39. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu opisanom u A listu pod I pravo korišćenja u korist: Vakuf Ćosendž Osmanbega džamije u Tuzli, dok nadležni organ ne donose rješenje o predaji zemljišta u posjed opštini ili drugom licu.*
- Zk.ul.br. 631, kč.br. 6/173, gradilište sa džamijom, pravna narav mulk; kč.br. 6/175, pravna narav mulk; kč.br. 6/174, kuća k.br. 631 sa kućištem u Džindić mahali, pravna narav mulk; kč.br. 6/364

groblje „Bukovčić“ pravni narav mirie; kč.br. 1336/1 groblje na Bukovčiću, pravni narav mirie. B list Vlastovnica sadrži dva upisa: *Povodom sastavljanja gruntovnice 1889. godine uknjižen je kao vlasnik nekretnina u A I, A II i AIII označenih nekretnina: Vakuf Husein Čauš džamije u D. Tuzli; drugi upis: Primljeno 16. maja 1964. Dn: 2997/1964. Na osnovu rješenja Odjeljenja za finansije Narodnog odbora opštine Tuzla od 13. XI 1959. zemljište opisano u A listu pod I uknjižuje se kao DRUŠTVENA SVOJINA.* C list Teretovnica sadrži dva upisa: *Primljeno: 26. januara 1951. Dn: 50/51. Na osnovi rješenja Zemaljskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirodnih rijetkosti u Sarajevu od 09. januara 1951. broj 30/51 zabilježuje se da kat. čest. Broj 6/173 i 6/175 u A I i kat. čest. Broj 6/174 upisana u AII potpadaju pod ograničenja Zakona o zaštiti spomenika kulture i prirodnih rijetkosti od 17. aprila 1947. (Službeni list NRBiH broj 19 od 30/4 1947).* Drugi upis: *Primljeno 16. maja 1964. godine Dn: 2997/1964 Na osnovu člana 37. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu u A listu pod I parcela broj 6/173, 6/174, 6/810 pravo korišćenja (zemljišta pod zgradom i zemljišta koje služi za redovnu upotrebu zgrade) u korist: SOPSTVENIKA ZGRADE kao zemljišnoknjižno tijelo IV, V i VI – dok na tom zemljištu postoji zgrada. Na osnovu člana 38. i 39. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu opisanom u A listu pod I pravo korišćenja u korist: Vakuf Husein-Čauš džamije u Tuzli, dok nadležni organ ne donose rješenje o predaji zemljišta u posjed opštini ili drugom licu.*

- Zk.ul.br. 1999, kč.br. 4/76, gradilište sa džamijom u Atik mahali, površine 200m², pravna narav mulk; kč.br. 4/75 groblje kod džamije, površine 610m², pravna narav mulk; kč.br. 4/77 dvorište pred džamijom, površine 130m², pravna narav mulk; kč.br. 4/78 groblje pred džamijom, površine 210m² pravna narav mulk; kč.br. 4/549 površine 10m², pravna narav mulk; kč.br. 1/111 oranica „Luka“ površine 21.100m² pravna narav mulk; kč.br. 2/3 oranica „Kicelj“, površine 11.920m², pravna narav mulk; kč.br. 4/101 vrt „Čajr“ površine 480m², pravna narav mulk; kč.br. 4/113 vrt „Čajr“, površine 5.670m², pravna narav mulk; kč.br. 4/478 vrt „Luka“ preko ceste, površine 820m², pravna narav mulk; kč.br. 4/590, vrt „Kojšino“ površine 1.040m², pravna narav mulk; kč.br. 11/64, oranica pod Ilinčicom, površine 4.360m², pravna narav mulk; kč.br. 2633/95 šljivik kod Mehmedove kuće, površine 510m², pravna narav mulk; kč.br. 2633/96 šljivik niže Mehmedove kuće, površine 690m², pravna narav mulk; kč.br. 11/106 šuma „Ilinčica“ površine 970m², pravna narav mirie; kč.br. 423/2 oranica „Mandići“ površine 4.250m², pravna narav mirie; kč.br. 433/2 oranica „Vino“ površine

2.300m², pravna narav mirie; kč.br. 433/3 šljivik „Vino“ površine 940m², pravna narav mirie; kč.br. 433/4 oranica „Vino“, površine 4.000m², pravna narav mirie; kč.br. 433/5, šljivik „Vino“, površine 530m², pravna narav mirie; kč. br. 822 oranica „Poratci“ površine 14.200m², pravna narav mirie; kč.br. 1148 oranica „Strana i Pločnik“, površine 6.740m², pravna narav mirie; kč.br. 2094 oranica „Vukotica“ površine 1.000m², pravna narav mirie; kč.br. 2096/1 šuma „Dol“ površine 1.350m², pravna narav mirie; kč.br. 2096/2 oranica „Dol“ površine 4.250m², pravna narav mirie; kč.br. 2208/4 oranica „Kojšino“, površine 1.940m², pravna narav mirie; kč.br. 2242 oranica „Dragodol“ površine 1.970m², pravna narav mirie; kč.br. 2243, oranica „Dragodol“ površine 6.830m², pravna narav mirie; kč.br. 2245/2 šuma „Dragodol“ površine 3.010m², pravna narav mirie; kč.br. 2246 oranica „Dragodol“, površine 2.360m², pravna narav mirie; kč.br. 2355 oranica „Krečevac“, površine 14.310m², pravna narav mirie; kč.br. 2358, oranica „Krečevac“ površine 21.500m², pravna narav mirie; kč.br. 2419 oranica „Strana“ u Desetini, površine 15.810m², pravna narav mirie; kč.br. 2441/2 oranica „Rieka“ površine 9.880m², pravna narav mirie; kč.br. 2600, mlinište sa mlinom, površine 10m², pravna narav mirie; kč.br. 2651 oranica „Zmijnica“ površine 10.700m², pravna narav mirie, kč.br. 2652 oranica „Zmijnica“ površine 10.800m² pravni narav mirie; 2657 oranica „Vjetrovac“, površine 4.120m², pravni narav mirie; 2685/1, pašnjak „Suvat“, površine 36.200m², pravni narav mirie; B list sadrži tri upisa: *Povodom sastavljanja gruntovnice 1889 uknjižen je kao vlasnik nekretnina u A listu: Vakuf Behrambega džamije u Atik mahali u Dol. Tuzli. Drugi upis glasi: Primljeno 26. januara 1948. Dn: 117/48 (Arik broj 38/48 Grad. agrar. komisija Tuzla) Zabilježuje se da su eksproprisane po Zakonu o agrarnoj reformi i kolonizaciji NR BiH cijele nekretnine u AI, A II, A III i A IV. Zabilježba o eksproprijaciji je obrisana 15. juna 1954. godine. Posljednji upis glasi: Primljeno: 9. jula 1960. Dn: 1681/1960. Na osnovu rješenja Odjeljenja za finansije Narodnog odbora opštine Tuzla broj VLN-2164/1,2,3,10,23,25, od 13. XI 1959. zemljište opisano u A listu pod I uknjižuje se kao DRUŠTVENA SVOJINA. C list – Teretovnica sadrži sljedeći upis: Primljeno 9. jula 1960. godine Dn: 1661/1960 Na osnovu člana 37. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu u A listu pod I parcela broj 4/76, 4/820, 1/378, 1/389 pravo korišćenja (zemljišta pod zgradom i zemljišta koje služi za redovnu upotrebu zgrade) u korist: SOPSTVENIKA ZGRADE kao zemljišnoknjižno tijelo II – dok na tom zemljištu postoji zgrada. Na osnovu člana 38. i 39. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta uknjižuje se na zemljištu opisanom u A listu pod I pravo korišćenja u korist:*

- Vakuf Behrambega džamije u Tuzli, dok nadležni organ ne donose rješenje o predaji zemljišta u posjed opštini ili drugom licu.*
- Zk.ul.br. 405 kč.br. 5/164 Kuća br. 405 sa kućištem i dvorištem u *DŽEDIT MAHALI*, površine 260m², pravna narav mulk. B list Vlastovnica sadrži jedan upis: *Povodom sastavljanja gruntovnice 1889 uknjižen je kao vlasnik u A I označenih nekretnina u korist: Vakuf Hadži Hasan džamije u Čaršiji u Donjoj Tuzli.*
 - Zk.ul.br. 643, kč.br. 6/199, kuća k.br. 643 sa kućištem i dvorištem u *Džindić mahali*, površine 100m², pravna narav mulk; kč.br. 6/453, vrt za kućom, površine 180m², pravna narav mulk. B list vlastovnica sadrži sljedeći upis: *Povodom sastavljanja gruntovnice 1889. uknjižen je kao vlasnik nekretnina u A listu: VAKUF Čaršijske džamije u Donjoj Tuzli sa 14/64 vlasničkog udjela, Hamid (sin Muharema) Ćatibović iz Carigrada sa 14/64 vlasničkog udjela, Naja rođ. Ćatibović udova iza Murataĝe Turkuše iz Donje Tuzle sa 7/64 vlasničkog udjela, Pašana rođ. Ćatibović udata za Abdiju Ćatića iz Bjeline /Bijeljine/ sa 7/64 vlasničkog udjela, Vasvija rođ. Ćatibović udata za Fajka Šehića iz Carigrada sa 7/64 vlasničkog udjela, mldb. Zejna (kći Muharema) Ćatibović iz Donje Tuzle sa 7/64 vlasničkog udjela, Šaha rođ. Gatarić udova iza Muharema Ćatibovića iz Donje Tuzle sa 7/64 vlasničkog udjela.*
 - Zk.ul.br. 1415, kč.br. 2633/38, kuća k.br. 1415 sa kućištem i dvorištem /mejtef/ u *Moluhama*, površine 170m², pravna narav mulk; kč.br. 2633/39 vrt kod mejtefa, površine 2.380m², pravna narav mulk; kč.br. 1939, groblje „Molužka“ površine 3.610m², pravna narav mirie; k.br. 2008/2, površine 10.000m², pravna narav mirie; *Povodom sastavljanja gruntovnice 1889. uknjižen je kao vlasnik nekretnina u A listu: Vakuf Molužkog mejtefa u D. Tuzli.*
 - Zk.ul.br. 912, kč.br. 9/10, kuća k.br. 912, sa kućištem i dvorištem u Poljskoj mahali, površine 280m², pravna narav mulk; kč.br. 5/35 gradilište sa dućanom i 1 ćefenkom u Čaršiji, površine 100m², pravna narav mulk; kč.br. 10/249, oranica „Bašča“ površine 2.720m², pravna narav mulk, kč.br. 10/250 šljivik iznad Malkoćevića, površine 290m², pravna narav mulk; kč.br. 1413/2 oranica „Luka“, površine 2.420m², pravna narav mirie; kč.br. 1413/3 oranica „Luka“ površine 3.000m², pravna narav mirie; B list vlastovnica sadrži upis: *Povodom sastavljanja gruntovnice 1889. uknjižen je kao vlasnik nekretnina u A listu označenih nekretnina: Vakuf Hadži-Radži-Kadune u D. Tuzli. Sljedeći upis je datiran u 1948. godinu: Primljeno: 26. januara 1948 Dn: 117/48 (Arik broj 38/48 Grad. Agr. Komisija Tuzla), Zabilježuje se da su eksproprisane po Zakonu o agrarnoj reformi i kolonizaciji RBiH – cijele nekretnine u A I i A II. Sljedeći upis se odnosi na brisovnicu eksproprijacije:*

Primljeno: 22. maja 1954. Dn: 634 /54 Briše se zabiljezba eksproprijacije pod r.b.2.

- Zk.ul.br. 2009, kč.br. 1/201, vrt u „Tušnju“, površine 1.850m², pravna narav mulk; kč.br. 1/202, vrt u „Tušnju“, površine 1.880m², pravna narav mulk; kč.br. 1/203, vrt u „Tušnju“ površine 2.170m², pravna narav mulk. B list vlastovnica sadrži upis: *Povodom sastavljanja gruntovnice 1889. uknjižen je kao vlasnik nekretnina u A listu označenih nekretnina Vakuf Sinana Sumbulovića iz D. Tuzle.*
- Zk.ul.br. 1995, kč.br. 2309, oranica „Vino“, površine 5.300m², pravna narav mirie; kč.br. 2359, oranica „Krečevac“ površine 6.880m², pravna narav mirie; kč.br. 2361/2 šuma „Krečevac“, površine 4.000m², pravna narav mirie; B list vlastovnica sadrži upis: *Povodom sastavljanja gruntovnice 1889. uknjižen je kao vlasnik nekretnina u A listu označenih nekretnina: Vakuf Amber Hatun džamije u D. Tuzli.*
- Zk.ul.br. 1153, kč.br. 13/99, kuća k.br. 1153 sa kućištem u Vaiz mahali, površine 40m², pravna narav mulk. B list vlastovnica sadrži upis: *Povodom sastavljanja gruntovnice 1889 uknjižen je kao vlasnik nekretnina u A listu označenih nekretnina u korist: Vakuf Hadži Dautbega u D. Tuzli.*
- Zk.ul.br. 1061, kč.br. 9/334, kuća k.br. 1061 sa kućištem i dvorištem u Poljskoj mahali, površine 90m², pravna narav mulk; kč.br. 9/335, šljivik više kuće, površine 775m², pravna narav mulk; kč.br. 9/423, površine 400m², pravna narav mulk. B list vlastovnica sadrži upis: *Povodom sastavljanja gruntovnice 1889. uknjižen je kao vlasnik nekretnina u A listu označenih nekretnina: Alemša rođ. Serdarević udova iza Jusufa Hercegovca iz Donje Tuzle sa ¼ vlasničkim udjelom, i Vakuf Gazi Turalibega iz Donje Tuzle sa ¾ vlasničkim udjelom. Sljedeći upis datira iz 1892. godine: Primljeno: 07. marta 1892. br. 2944 gr. Na temelju uručbene isprave od 4. marta 1892. godine br. 1781 šer. uknjižuje se pravo vlasništva na četvrtinu nekretnina u A I Alemše Hercegovac u korist: Vakuf Gazi Turalibega iz Donje Tuzle.*

Zaključak

Podaci iz predmetnih zemljišnoknjižnih uložaka mogu poslužiti za tačnu rekonstrukciju promjene vlasničkih odnosa u različitim državno-pravnim okvirima (prvenstveno osmanske i austrougarske uprave, ali i društveno-političke promjene socijalističkog uređenja Bosne i Hercegovine u sastavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije). Uspostava gruntovnice u Tuzli 1889. godine evidentirala je faktičko stanje u imovinsko-pravnim odnosima naslijeđenim iz prethodnog perioda, ali na način kako je to predviđala agrarna

politika Austrougarske Monarhije, koja je proces katastarskog popisa inicirala početkom 1880. godine, da bi konačno ovo pitanje bilo uređeno Gruntovničkim zakonom iz 1884. godine. U periodu od 1889. do danas upadljivo je odsustvo bilo kakvih promjena sadržaja u vlastovnici, s tim u vezi i u posjedovnici, kao i u teretovnici, u periodu između 1918. do 1945. godine. Tek od 1945. godine se donošenjem zakonskih okvira koji su predviđali korjenitu promjenu društvenih odnosa, promjene privatnog u državno vlasništvo, primjetne i zabilježbe navedene promjene (*Zakon o agrarnoj reformi i kolonizaciji u NR BiH, Službeni list NR BiH, 2/46*) i *Zakon o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta (Službeni list FNRJ broj 52/58)*. Na vakufsku imovinu su se posebno odnosila tri člana zakona iz 1958. čl. 37, 38. i 39. Član 37. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta (*Službeni list FNRJ broj 52/58*), propisuje da (...) *ako se na nacionalizovanoj građevinskoj parceli nalazi zgrada koja nije nacionalizovana, sopstvenik te zgrade ima pravo besplatnog korišćenja zemljišta koje pokriva zgrada i zemljišta koje služi za redovnu upotrebu te zgrade, sve dok na tom zemljištu postoji zgrada.*“ Čl. 38 i 39 Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta *uknjižuje se na zemljištu opisanom u A listu pod I pravo korišćenja u korist: predmetnog vakufa - dok nadležni organ ne donose rješenje o predaji zemljišta u posjed opštini ili drugom licu.*

Vakufska imovina upisana u gruntovnim knjigama katastarske opštine Tuzla može poslužiti za daljnja istraživanja vlasničkih odnosa s kraja XIX stoljeća do danas i za rekonstrukciju gradskih mahala (danas naselja). Zemljišnoknjižni ulošci postaju primarni izvor u postupku istraživanja za porijeklo vakufske imovine, kao i već navedenu promjenu nastalu u drugoj polovini XX stoljeća, kada je ista bila predmetom nacionalizacije i eksproprijacije.

Summary

The data from the subject land registry folios can serve to accurately reconstruct changes in ownership relations under various state-legal frameworks (primarily the Ottoman and Austro-Hungarian administrations, but also the socio-political changes of the socialist system in Bosnia and Herzegovina within the Socialist Federal Republic of Yugoslavia). The establishment of the land registry office (gruntovnica) in Tuzla in 1889 recorded the actual state of property-legal relations inherited from the previous period, but in the manner envisaged by the agrarian policy of the Austro-Hungarian Monarchy, which had initiated the cadastral survey process at the beginning of 1880, with this matter finally being regulated by the Land Registry Act of 1884. In the period from 1889 to the present day, there is a striking absence of any changes in the content of the ownership sheet (vlastovnica), and consequently in the property sheet (posjedovnica) as well as the encumbrance sheet (teretovnica), specifically

during the period between 1918 and 1945. It was only from 1945, with the adoption of legal frameworks that envisaged a radical change in social relations—the transition from private to state ownership—that notations of these changes became noticeable (*the Law on Agrarian Reform and Colonization in the PRBiH, Official Gazette of the PRBiH, no. 2/46, and the Law on Nationalization of Rental Buildings and Construction Land, Official Gazette of the FPRY, no. 52/58*). Three articles of the 1958 law specifically applied to waqf property: Articles 37, 38, and 39. Article 37 of the Law on Nationalization of Rental Buildings and Construction Land (*Official Gazette of the FPRY, no. 52/58*) prescribes that... *if on a nationalized construction plot there is a building that has not been nationalized, the owner of that building has the right to free use of the land covered by the building and the land used for the regular use of that building, for as long as the building exists on that land*. Under Articles 38. and 39. of the Law on Nationalization of Rental Buildings and Construction Land, the right of use is registered on the land described in Section A under I in favor of the subject waqf—until the competent authority issues a decision handing over possession of the land to the municipality or another person.

Waqf property registered in the land registers of the cadastral municipality of Tuzla can serve for further research into ownership relations from the end of the 19th century to the present day, as well as the reconstruction of urban mahallas (today's settlements). Land registry folios thus become a primary source in researching the origin of waqf property, as well as the aforementioned changes that occurred in the second half of the 20th century, when this property was subject to nationalization and expropriation.

BIBLIOGRAFIJA/BIBLIOGRAPHY

Neobjavljeni izvori/Unpublished sources:

1. *Zemljišne knjige katastarske opštine Tuzla, I, II, III. i IV.*

Knjige/Books:

1. Avdibašić Elmedin, Rahmanović Dženan, *Monografija tuzlanskih vakufa, Tuzla, Edicija tuzlanski vakufi*, Knjiga I, Tuzla 2017.
2. Avdibašić Elmedin, Rahmanović Dženan, *Monografija tuzlanskih vakufa, Edicija tuzlanski vakufi*, Knjiga II, Tuzla 2018.
3. Begić Mustafa, *Zemljovlasnici Bosne*, Sarajevo 1997.
4. Benković Ambrozije, *Tuzlansko područje, negda i sada, s posebnim obzirom na vjerske prilike* (OPUS POSTHUMUM), HKD Napredak glavna podružnica Tuzla, Tuzla, 2021.
5. Hamdija Kreševljaković, *Turalibegov vakuf u Tuzli, prilog povijesti XVI stoljeća*, Državna štamparija, Sarajevo 1941.
6. Handžić Adem, *Tuzla i njena okolina u XVI vijeku*, Svjetlost, Sarajevo 1976.
7. Hauptmann Ferdo, *Privreda i društvo Bosne i Hercegovine u doba austrougarske vladavine (1878-1918)*, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Posebna

- izdanja, Knjiga LXXIX, Odjeljenje društvenih nauka, knjiga 18, Prilozi za istoriju Bosne i Hercegovine, Sarajevo 1987.
8. Imamović Mustafa, *Pravni položaj i unutrašnje-politički razvitak Bosne i Hercegovine od 1878. do 1914. godine*, Sarajevo, 1997.
9. Juzbašić Dževad, *Politika i privreda u Bosni i Hercegovini u pod austrougarskom upravom*, ANUBIH, Posebna izdanja CXVI, 35, Neke karakteristike privrednog razvitka Bosne i Hercegovine u periodu od 1878. do 1914. godine, Sarajevo 2002.
10. Lukić Vladimir, Begić Mustafa, Imamović Jasmin, *Teorijski i praktični Komentar zakona o premjeru i katastru nekretnina*, SID „STRUKA“ Sarajevo, 1991.
11. Truhelka Ćiro, *Historička podloga agrarnog pitanja u Bosni, Separatni otisak iz Glasnika Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 1915*. Zemaljska štamparija, Sarajevo 1915.

Članci/Articles:

1. Bašić Kemal, Turali-beg i njegov vakuf, *Zbornik radova o vakufima, Mukate vakufi u Bosni i Hercegovini* (Sarajevo, 13.6.2012), *Vakufi u Banja Luci* (Banja Luka, 15.6.2012), *Turali-begov vakuf u Tuzli* (Tuzla, 14.6.2012), Sarajevo 2012.
2. Bejić Alija, Uloga vakufa u izgradnji i razvitku naših gradova, *Kalendar Narodna uzdanica za 1944. godinu*.
3. Bošnjak, kalendar za proste godine od 1884. do 1889. godine, Zemaljska štamparija, Sarajevo.
4. Djedović Rusmir, O urbanom razvoju Tuzle, *Zbornik radova o vakufima, Mukate vakufi u Bosni i Hercegovini* (Sarajevo, 13.6.2012), *Vakufi u Banja Luci* (Banja Luka, 15.6.2012), *Turali-begov vakuf u Tuzli* (Tuzla, 14.6.2012), Sarajevo 2012.
5. Hadžić Mehmedalija, Vakufi i vakufname – definicija i implementacija, *Zbornik radova Vakufi u Bosni i Hercegovini*, Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini/Vakufska direkcija Sarajevo, Sarajevo 2011.
6. Hodžić Šaban, Vakufnama dobrotvorke (vakife) Tahire-hanume Tuzlić, *Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne/Bulletin de muse*, Tome IV, Tuzla 1960.
7. Imamović Jasmin, *Geodetski glasnik*, Savez geodetskih inženjera i geometara Bosne i Hercegovine, br. 24, juni, Sarajevo 1987, 52-56.
8. Juzbašić Dževad, O problemu utvrđivanja i ozakonjenja osnovnih principa upravljanja Bosnom i Hercegovinom na početku austro-ugarske okupacije, *Istorijske pretpostavke Republike Bosne i Hercegovine, Prilozi*, godina IV, br. 4, Institut za istoriju radničkog pokreta Sarajevo, Sarajevo 1968, 83-87.
9. Kapidžić Hamdija, Položaj Bosne i Hercegovine za vrijeme austro-ugarske uprave (državnopravni odnosi), *Istorijske pretpostavke Republike Bosne i Hercegovine, Prilozi* godina IV, br. 4, Institut za istoriju radničkog pokreta Sarajevo Sarajevo 1968, 59-81.
10. Šabotić Izet, Uzurpacija nekretnina Turali-begova vakufa u Tuzli, *Zbornik radova o vakufima, Mukate vakufi u Bosni i Hercegovini* (Sarajevo, 13.6.2012), *Vakufi u Banja Luci* (Banja Luka, 15.6.2012), *Turali-begov vakuf u Tuzli* (Tuzla, 14.6.2012), Sarajevo 2012.
11. Zlatar Behija, Značaj izvora za izučavanje historije institucije vakufa, *Zbornik radova Vakufi u Bosni i Hercegovini*, Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini/Vakufska direkcija Sarajevo, Sarajevo 2011.